

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

อ้อยเป็นพืชเศรษฐกิจหลักที่สำคัญชนิดหนึ่งของประเทศ ซึ่งมีการปลูกมาตั้งแต่สมัยสุโขทัยมาจนถึงปัจจุบันสามารถปลูกได้เกือบทุกภาคของประเทศและเป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญของเกษตรกรในหลายพื้นที่ อุตสาหกรรมอ้อยและน้ำตาลทรายเป็นอุตสาหกรรมที่มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของประเทศ โดยผลผลิตอ้อยรวมของประเทศไทย มีมากเป็นอันดับ 4 ของโลกผลผลิตอ้อยนั้นสามารถนำมาผลิตน้ำตาลและผลิตภัณฑ์ต่างๆเพื่อใช้บริโภคภายในประเทศ และยังเป็นสินค้าส่งออก 1 ใน 10 ที่สำคัญของประเทศ อุตสาหกรรมอ้อยและน้ำตาลมีบทบาทสำคัญยิ่งในตลาดโลก ประเทศต่างๆมีความต้องการบริโภคน้ำตาลสูงขึ้นโดยเฉพาะอย่างยิ่งในตลาดเอเซียนั้นมีการผลิตน้ำตาลไม่เพียงพอต่อความต้องการ การบริโภค

ประเทศไทยเป็นผู้ผลิตน้ำตาลและส่งออกจำหน่ายน้ำตาลเป็นอันดับ 2 ของโลกโดยปริมาณการส่งออกมากถึง 5.004 ล้านตัน สามารถสร้างรายได้ 70,000 ล้านบาท ทำให้ประเทศไทยจะต้องผลิตอ้อยให้เพียงพอ ดังนั้นกระบวนการผลิตอ้อยจึงมีความสำคัญต่อระบบอุตสาหกรรมอ้อยและน้ำตาลของประเทศไทยเป็นอย่างยิ่ง การปลูกอ้อยที่มีคุณภาพดีและผลผลิตสูงจึงมีความจำเป็นสำหรับกระบวนการผลิตอ้อยที่เกษตรกรจะต้องให้ความสำคัญเป็นอันดับแรก ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีพื้นที่ปลูกอ้อยทั้งหมด 19 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดกาฬสินธุ์ ขอนแก่น ชัยภูมิ นครพนม นครราชสีมา บุรีรัมย์ มหาสารคาม ยโสธร ร้อยเอ็ด เลย สกลนคร สุรินทร์ หนองคาย อุดรธานี มุกดาหาร หนองบัวลำภู ศรีสะเกษ อุบลราชธานีและอำนาจเจริญ โดยจังหวัดที่มีพื้นที่ปลูกและได้ผลผลิตรวมของอ้อยมากที่สุด คือ จังหวัดนครราชสีมา รองลงมา คือ จังหวัดอุดรธานี และจังหวัดขอนแก่นตามลำดับ พันธุ์อ้อยที่นิยมปลูกมากคือ เอฟ 154, เอฟ 140, เอฟ 156, เอฟ 176, ทิว 83, อาร์โอซี 6, อาร์โอซี 10, พินดาร์, ไตรตัน, อีรอส, ฟิล 58-260, ฟิล 6607, ฟิล 6723, ซีโอ 1148, ฮาวาย 48-3166, อุทอง, อีเหี่ยว, เค 82-83, เค 82-129, เค 82-65 (สำนักงานคณะกรรมการอ้อยและน้ำตาล, ม.ป.ป.)

จังหวัดมหาสารคามเป็นอีกพื้นที่ ที่มีการปลูกอ้อยจำนวนมาก พื้นที่ปลูกอ้อยในปี พ.ศ. 2553 ทั้งหมด 126,529 ไร่ ได้ผลผลิตรวม 1,216,902 ตัน ผลผลิตอ้อยโดยเฉลี่ยประมาณ 9-

10 ต้นต่อไร่ ถือเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญชนิดหนึ่งของจังหวัด (สำนักงานเกษตรจังหวัดมหาสารคาม , 2554 : 22) การดำเนินงานด้านการส่งเสริมการปลูกอ้อยในประเทศ ได้มีหน่วยงานต่างๆร่วมมือกันเพื่อพัฒนาและส่งเสริมการผลิตอ้อย ได้แก่

1) ส่วนราชการ คือ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้แก่ กรมส่งเสริมการเกษตรและกรมวิชาการเกษตร กระทรวงอุตสาหกรรม ได้แก่ คณะอนุกรรมการอ้อยและน้ำตาลทราย

2) โรงงานน้ำตาล ซึ่งมีโรงงานน้ำตาลทั่วประเทศจำนวน 46 โรง

3) สถาบันชาวไร่อ้อยตามพระราชบัญญัติอ้อยและน้ำตาลทราย จำนวน 29 สถาบัน การทำไร่อ้อยของเกษตรกรในอำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม ก็ประสบกับปัญหาผลผลิตอ้อยต่อไร่ต่ำ และมีต้นทุนการผลิตที่สูงในขณะที่ราคารับซื้อผลผลิตอ้อยนั้นไม่แน่นอน โดยในปีการผลิต 2553/2554 มีราคาเบื้องต้น ณ ความหวาน 10 ซี.ซี.เอส.(commercial cane sugar : C.C.S. หมายถึง ระดับคุณภาพความหวานของอ้อย) ต้นละ 1,000 บาท แต่ผลผลิตเฉลี่ยที่ไม่สูงทำให้เกษตรกรได้รับผลตอบแทนจากการทำไร่อ้อยไม่คุ้มทุน ทางออกของชาวไร่นอกจากขอความช่วยเหลือจากรัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องแล้วชาวไร่ว่าแต่ละรายต้องช่วยตนเองโดยการใช้เทคโนโลยี การผลิตที่เหมาะสม ได้แก่ การเตรียมความพร้อมในการทำไร่อ้อย การเลือกพื้นที่ การเตรียมดินปลูก การเตรียมพันธุ์อ้อย วิธีการปลูกอ้อย การใส่ปุ๋ย การดูแลอ้อยต่อ การใช้เครื่องทุ่นแรง ที่ดินมีความอุดมสมบูรณ์ยั่งยืนไม่เป็นอันตรายแก่เกษตรกร และสภาพแวดล้อมอีกด้วย

ดังนั้น การศึกษาสภาพการปลูกอ้อยของเกษตรกร ในอำเภอบรบือ ซึ่งเป็นอำเภอหนึ่งที่มีการปลูกมากในจังหวัดมหาสารคาม จึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจในการศึกษา จะทำให้ทราบถึงระดับการใช้เทคโนโลยีการผลิตที่เหมาะสมของเกษตรกร กระบวนการปลูกอ้อยของเกษตรกรและพันธุ์อ้อยที่ใช้ ตลอดจนปัญหา อุปสรรคของเกษตรกร มาประกอบการพัฒนาระบบและวิธีการส่งเสริมเพื่อหาแนวทางให้เกษตรกรมีการเพิ่มผลผลิตอ้อยได้อย่างถูกต้องต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ปลูกอ้อย ในอำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม

2.2 เพื่อศึกษาความรู้พื้นฐานและแหล่งความรู้ของเกษตรกรเกี่ยวกับการผลิตอ้อยและการผลิตอ้อยส่งโรงงาน

2.3 เพื่อศึกษาสภาพการผลิตอ้อยส่งโรงงานของเกษตรกรอำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม

2.4 เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มีผลต่อสภาพการผลิตอ้อยและความต้องการปัจจัยสนับสนุนการผลิตอ้อยส่งโรงงาน

2.5 ปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกรอำเภอเบรบือ จังหวัดมหาสารคาม

3. กรอบแนวคิดการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้มุ่งศึกษาการผลิตอ้อยส่งโรงงานและความต้องการสนับสนุนปัจจัยการผลิตของเกษตรกรในอำเภอเบรบือ จังหวัดมหาสารคาม ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการผลิตอ้อยส่งโรงงานและความต้องการปัจจัยสนับสนุนการผลิตของเกษตรกร เพื่อนำมากำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย จากการศึกษาพอสรุปได้ว่า การผลิตอ้อยส่งโรงงานและความต้องการปัจจัยสนับสนุนการผลิตของเกษตรกร แบ่งได้ 2 กลุ่ม ดังนี้

3.1 ตัวแปรอิสระ ประกอบด้วย

3.1.1 ปัจจัยทางสังคม ได้แก่ อายุ และประสบการณ์ในการปลูกอ้อย

3.1.2 ปัจจัยทางเศรษฐกิจ ได้แก่ จำนวนแรงงานในครัวเรือน ขนาดพื้นที่ถือครองการเกษตร หนี้สิน และรายได้

3.1.3 ปัจจัยด้านความรู้พื้นฐานและแหล่งความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการปลูกอ้อย ได้แก่ ความรู้ด้านการผลิต ความรู้ด้านปัจจัยสนับสนุนการผลิต และแหล่งความรู้พื้นฐาน

3.2 ตัวแปรตาม คือ สภาพการผลิตและความต้องการปัจจัยสนับสนุนการผลิตอ้อยส่งโรงงาน

ปัจจัยต่างๆ ทั้งตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม สามารถนำมาพิจารณาเป็นกรอบแนวคิดการศึกษา การผลิตอ้อยส่งโรงงานและความต้องการปัจจัยสนับสนุนการผลิตของเกษตรกรในอำเภอเบรบือ จังหวัดมหาสารคาม ดังภาพที่ 1.1 ดังนี้

ตัวแปรอิสระ

1.ปัจจัยด้านสังคม

- อายุ
- ประสบการณ์ในการปลูกอ้อย

2.ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ

- จำนวนแรงงาน
- ขนาดพื้นที่ถือครองการเกษตร
- หนี้สิน
- รายได้

3.ปัจจัยด้านความรู้พื้นฐานและแหล่งความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการปลูกอ้อย

- ความรู้ด้านการผลิต
- ความรู้ด้านปัจจัยสนับสนุนการผลิต
- แหล่งความรู้พื้นฐาน

ตัวแปรตาม

สภาพการผลิตและความต้องการ
สนับสนุนปัจจัยการผลิตอ้อยส่ง
โรงงาน

ภาพที่ 1.1 แบบจำลองกรอบแนวคิด

4. สมมติฐานการวิจัย

ปัจจัยด้านสังคมและเศรษฐกิจ ปัจจัยด้านความรู้พื้นฐานและแหล่งความรู้พื้นฐาน เกี่ยวกับการปลูกอ้อย มีความสัมพันธ์กับการผลิตและความต้องการสนับสนุนปัจจัยการผลิตของ เกษตรกรผู้ปลูกอ้อย

5. ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้จะศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการผลิตและความต้องการ สนับสนุนปัจจัยการผลิตของเกษตรกรในอำเภอบรบือ ขอบเขตของพื้นที่ศึกษา คือ เกษตรกรที่ ปลูกอ้อยในพื้นที่ อำเภอบรบือ จำนวน 4 ตำบล ได้แก่ ตำบลวังใหม่ ตำบลบรบือ หนองคูขาด และตำบลโนนแดง ของอำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม

6. นิยามศัพท์เฉพาะ

6.1 การผลิต หมายถึง การที่เกษตรกรทำการเตรียมดิน การคั้ดพันธุ์อ้อย วิธีการปลูก การดูแลรักษา การใช้ปุ๋ย การควบคุมวัชพืช การป้องกันกำจัดโรคแมลงและศัตรูพืช และการ เก็บเกี่ยว

6.2 เกษตรกร หมายถึง เกษตรกรผู้ปลูกอ้อย ในอำเภอบรบือ ในปี พ.ศ. 2553 ที่ สำนักงานเกษตรอำเภอบรบือ ได้ทำการสำรวจและรายงานภาวะการผลิตพืชรายเดือน ใน ปี พ.ศ. 2553 จำนวน 4 ตำบล

6.3 ปัจจัย หมายถึง สิ่งสนับสนุน หรือเครื่องปรุงแต่งกัน ให้เกิดสิ่งอื่นหรือผลอื่นขึ้น

6.4 การผลิตอ้อยโรงงาน หมายถึง การผลิตอ้อยอุตสาหกรรมหรืออ้อยการค้า มีชื่อ วิทยาศาสตร์ว่า *Saccharum officinarum* L. ซึ่งเป็นอ้อยที่ใช้เป็นวัตถุดิบในการผลิตน้ำตาล และ สารให้ความหวาน เพื่อใช้ในการบริโภค

6.5 ปัจจัยสนับสนุนการผลิตอ้อยโรงงาน หมายถึง สิ่งจูงใจในการผลิตอ้อยโรงงาน ของเกษตรกรในอำเภอบรบือ ซึ่งเป็นตัวแปรที่มีผลต่อการผลิตอ้อยของเกษตรกร ได้แก่ ด้านปัจจัย การผลิตอ้อยโรงงาน ด้านปัจจัยการส่งเสริมการผลิตอ้อยโรงงาน และ ด้านปัจจัยสนับสนุนการ ผลิตอ้อยของเกษตรกร

7. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 7.1 นำผลการวิจัยไปใช้ในการเพิ่มประสิทธิภาพในการส่งเสริมผลิตของเกษตรกร
- 7.2 นำผลการวิจัยไปใช้ในการวางแผนในการส่งเสริมการผลิตให้ตรงกับความ
ต้องการของเกษตรกร
- 7.3 นำผลการวิจัยและข้อเสนอแนะใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ปัญหาด้าน
การผลิต

